

ונהי בעינינו כחגבים – לפרשת שלח-לך

פרשת השבוע פרשת שלח מספרת על חטא המרגלים. שנים עשר אנשים שנשלחו לדווח לעם ישראל על ארץ ישראל. מפרשים רבים ניסו להבין במה חטאו המרגלים. הם נשלחו לראות כל מיני דברים, ולתת דיווח על מה שראו, וכך הם לכאורה אכן עשו, אך דבריהם גרמו שהקב"ה כעס עליהם כעס גדול ועצום. ולא כל כך ברור מה היה חטאם?

מספרים על הרבי מקוצק שהיה איש אמת חריף, שבחן את דבריהם של המרגלים מילה במילה, מתוך הפסוקים ובדק את נכונות הדיווח:

"וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן וְאֶל כָּל עַדַּת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל.. וַיִּסְפְּרוּ לוֹ, וַיֹּאמְרוּ, בְּאָזְנוֹ, אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר שְׁלַחְתָּנוּ; וְגַם זָבַת חֶלֶב וְדִבֶּשׁ, הוּא זֶה פְּרִיָּהּ" אלו דברי אמת!

"אָפֶס כִּי-עַז הָעָם, הִיָּשֵׁב בְּאֶרֶץ; וְהָעָרִים, בְּצֻרוֹת גְּדֹלֹת מְאֹד, וְגַם-יְלָדֵי הָעֵנָק, רָאִינוּ שָׁם". גם זו אמת!

"וְשֵׁם רָאִינוּ, אֶת-הַנְּפִילִים בְּנֵי עֲנָק מִן הַנְּפִלִים" אמת!

"וְנָהִי בְעֵינֵינוּ כַּחֲגָבִים" – מובן!

"וְכֵן הָיִינוּ בְּעֵינֵיהֶם". כאן התרגש הרבי, ונפלטה מפיו זעקת שבר איומה: אוי ווי!

מה הפגם שנמצא דווקא במילים אלו?

המידע שהעבירו המרגלים היה מדויק ברובו. אבל כשאמרו "וכן היינו בעיניהם"?! זה היה שקר!

מהיכן אתה יודע כיצד אתה נראה בעיניהם של אחרים? מדוע אתה ממעיט בערך עצמך? מדוע אתם מפחידים את כל העם בזמן שה' עוזר ומסייע לעם ישראל?

החגב הוא בעל חיים שהתורה מתירה לאכלו. ולפי הרמב"ם ישנם שמונה סוגי חגבים שמותר לאכלם. כידוע לנו יש כיום בעיה במסורת הזיהוי של החגב הכשר אך לא בזה נדון כעת. לחגבים ישנו מופע בודד כפרטים וכשהם מתרבים, הם יוצרים להקות נודדות שמספרן עצום, להקות שפולשות לאזורים הרחוקים ממקום מושבם ובמשך נדודיהן הן גורמות לנזק עצום, הן עלולות להשמיד יבולים שלמים ולהביא לחיסול מוחלט של הצמחייה ולגרום לרעב בארצות הלא מפותחות. העולם העתיק פחד מאוד ממכת הארבה והוא הפך שם נרדף לאסון במימדים עצומים. הדימוי לחגב-אם-כן, הוא דימוי כפול.

א. "כחגבים או פחות מזה ובשביל זה לא קמו עלינו כי לא החשיבו אותנו ויבז בעיניהם להרע לנו" (ספורנו)

ב. כשם שבלק בן צפור מדמה את עם ישראל לארבה. לאחר 40 שנות נדודים אומר בלק: "הִנֵּה עִם יִצְא מִמִּצְרַיִם הִנֵּה כְּסֶה אֶת-עֵין הָאָרֶץ" (במדבר כ"ב) – זאת אומרת שמדובר בהתקפה מפחידה.

מה גורם לארבה להשתנות?

כאמור החגבים מתנהגים בדרך כלל כפרטים, אולם מדי כמה שנים מתהווים תנאים סביבתיים המעודדים את הארבה להתרבות חריגה כמו גשמים רבים, לחות רבה וטמפרטורות גבוהות. בתנאים כאלה, מספר ההטלות גדל ליותר מאחת לשנה ומספר הביצים שמטילה נקבת הארבה בכל הטלה גדל גם הוא. ההתרבות המהירה יוצרת צפיפות אוכלוסין באזורי התפוצה של הארבה (מישורי דרום סודן ואתיופיה ואזורים בהודו) וגורמת לפרטים הצעירים לעבור לשולי אזורי ההתרבות כדי למצוא מזון. אלא שהמזון באזורי שוליים אלו כלה במהירות ומאות מיליוני פרטים צעירים חוזרים ומתרכזים במרכז אזור התפוצה המקורי. צפיפות האוכלוסין העצומה שנוצרת שם מעוררת מופע התנהגותי יוצא דופן: כל פרט בודד של ארבה מושפע מהתנהגות יתר הפרטים וברגע שמספר פרטים ממריא לאוויר מצטרפים אליהם מיליוני ולעתים מאות מיליוני פרטים, היוצרים להקות ענק הנישאות עם הרוח לאיזורי מחייה חדשים.

אולי גם המרגלים ביטאו מסר סמוי לעם ישראל: אנו כפרטים לא נצליח לכבוש את ארץ כנען המפחידה. אנו נראים כחגבים במצבם כפרטים. אולם כלב ויהושע שאמרו "עלה נעלה" התייחסו לחגבים במצבם כלהקה שמטילה אימה על כל סביבותיה כפי שבא הדבר לידי ביטוי אצל בלק מלך ציפור.

דרך אגב ישנו מאפיין נוסף שנמצא במעבר בין מצב של להקה למצב כפרטים. במצב הפרטי החגב הינו בעל צבע ירוק או צהבהב רגיל. לפני ההתלהקות ניזונים החגבים מצמחים ארסיים והופכים עצמם לארסיים. הם גם מקבלים צבעי אזהרה צהוב עז ושחור. כך שישנו מנגנון הגנה כפול ומשולש. א. הם חולפים כלהקה – וכלהקה הם מבלבלים את הטורף שאינו יודע את מי לטרוף. ב. הם הופכים לרעילים למי שטורף אותם. יש להם משמעת של להקה כמו הנמלים שאצלם הפרט איננו חשוב.

כך גם עם ישראל כמה שהוא קטן כחגב מסוגל לנצח את הנפילים.

קישורים:

על הקשר בין הנמלים לחגבים בפירושו של רש"י:

<http://www.google.com/search?q=%D7%95%D7%A0%D7%94%D7%99+%D7%91%D7%A2%D7%99%D7%A0%D7%99%D7%A0%D7%95+%D7%9B%D7%97%D7%92%D7%91%D7%99%D7%9D+%D7%94%D7%9E%D7%99%D7%95%D7%97%D7%93+%D7%91%D7%97%D7%92%D7%91&hl=iw&safe=off&rls=GGLJ.GGLJ:2011-23.GGLJ:iw&prmd=ivns&ei=PRL3TeapJJOxhQePwen1Cw&start=30&sa=N>

http://www.snunit.k12.il/science/biology/a_color.html על צבעי האזהרה של החגבים:

על מכת הארבה האחרונה:

<http://www.haaretz.co.il/hasite/pages/ShArt.jhtml?itemNo=503931&contrassID=1&subContrassID=1&sbSubContrassID=0>